ER DU HJEMME?

Et baggrundsmateriale om
hjem og økonomisk mistrivsel

Baggrundsmateriale til lærer

EGMONT

C:NTACT

Materialets indhold

Introduktion 2

The Place Standard Tool 3

Sundhedstilstand 4

Fra bolig til hjem 6

Chanceulighed 8

Boligpriser 11

Kilder 12

Om materialet:
Undervisningsmaterialet er skabt i forbindelse med en 3-årig bevilling fra Egmont Fonden til C:NTACT i årene 2026-2028 med henblik på at sætte fokus på unge i økonomisk mistrivsel. Dette undervisningsmateriale er lavet til projektets første fortællerrække og workshop *ER DU HJEMME? - fortællinger om økonomisk mistrivsel*, hvor fokus er på konsekvenserne i hjemmet.

Undervisningsmaterialet er udarbejdet af C:NTACT v. Andreea Micula-Gräs, Victoria Bjertnæs Maegaard og Jakob Toksvig, lærer på Skolen på Nyelandsvej.

Foto: Jón Bjarni Hjartarson
Grafik: Victoria Bjertnæs Maagaard

Introduktion

Dette er baggrundsmaterialet til *ER DU HJEMME? - Et undervisnings-materiale om hjem og økonomisk mistrivsel*. Her finder du information, som er nyttig for at forstå og udføre opgaverne i undervisningsmate-rialet. Det giver en dybere forståelse af hjemmets betydning for trivsel og de negative konsekvenser mistrivsel kan forårsage.

I starten af materialet finder du en introduktion til The Place Standard Tool, som er et værktøj, du og dine elever skal bruge i undervisnings-materialet.

Herefter kommer nogle uddrag fra en undersøgelse af sundheds-tilstanden blandt beboere i almene boligområder. Uddragene suppleres af nogle grafer, der indikerer, at der er en generel lavere sundhed blandt borgere i almene boligområder i forhold til borgere i ikke-almene boligområder.

Derefter kommer uddrag fra en omfattende rapport om chanceulighed i boligsociale områder. Fordi rapporten er omfattende og kompleks, anbefaler vi kun at bruge den, hvis man har tilstrækkeligt med tid til at sætte sig ind i den.

Afslutningsvist har vi linket til et boligprisindeks. Priserne er steget markant de sidste par år, og det gør det sværere for personer med få midler at kunne betale for et hjem.

God fornøjelse!

The Place Standard Tool

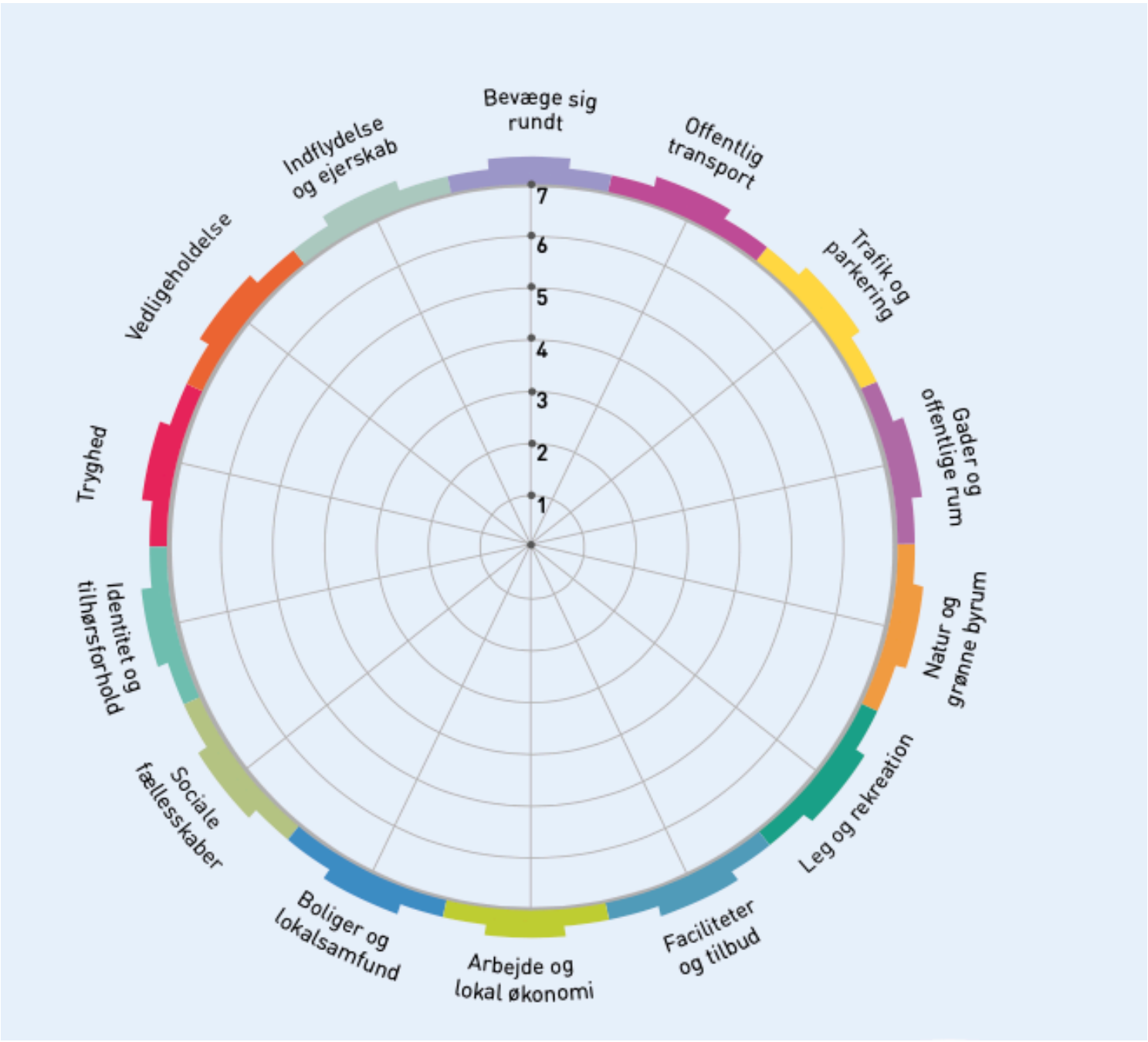

Vores omgivelser har stor betydning for vores liv og trivsel.

The Place Standard Tool er et værktøj udviklet af den skotske regering i samarbejde med diverse partnere, og det er blevet oversat til dansk af *Sund By Netværket*.

Værktøjet består af en cirkel inddelt i 14 elementer. Disse 14 elementer er udvalg, fordi det vurderes, at de har indflydelse på et sted eller hjems kvalitet. Elementerne vurderes på en skala fra 1 'ikke vigtigt' til 7 'meget vigtigt', hvilket kan variere fra person til person. Værktøjet er med de 14 elementer og vurderingsskalaen designet til at danne ramme for og fremme meningsfulde diskussioner om de vigtigste kendetegn ved et sted.

Derudover er det også let tilgængeligt, og det kan derfor bruges af alle, fx. lokalsamfund, den offentlige sektor, den tredje sektor (frivillige og nonprofitorganisationer) samt den private sektor.

Sundhedstilstanden blandt beboere i almene boliger 2021 – og udviklingen siden 2010

Det hjem og miljø man vokser op i kan have vidtrækkende konsekvenser for et menneskes sundhed og trivsel gennem hele livet.

De følgende figurer stammer fra rapporten *Sundhedstilstand blandt beboere i almene boliger 2021 – og udviklingen siden 2010* af Statens Institut for Folkesundhed. De beskriver sundhed, sygelighed og trivsel blandt borgere i Danmark, der bor i almene boliger sammenlignet med den øvrige danske befolkning.

Uddrag fra rapporten

Figur 1 viser, at beboere i almene boliger har en dårligere helbreds-relateret livskvalitet samt mental sundhed. Det kan bl.a. ses ved, at en stor andel af dem scorer højt på stressskalaen og oplever nedtrykthed, ængstelse og søvnbesvær.

Figur 1 Indikatorer for helbredsrelateret livskvalitet og mental sundhed blandt beboere (≥16 år) i almene boliger og ikke-almene boliger. 2021. Procent

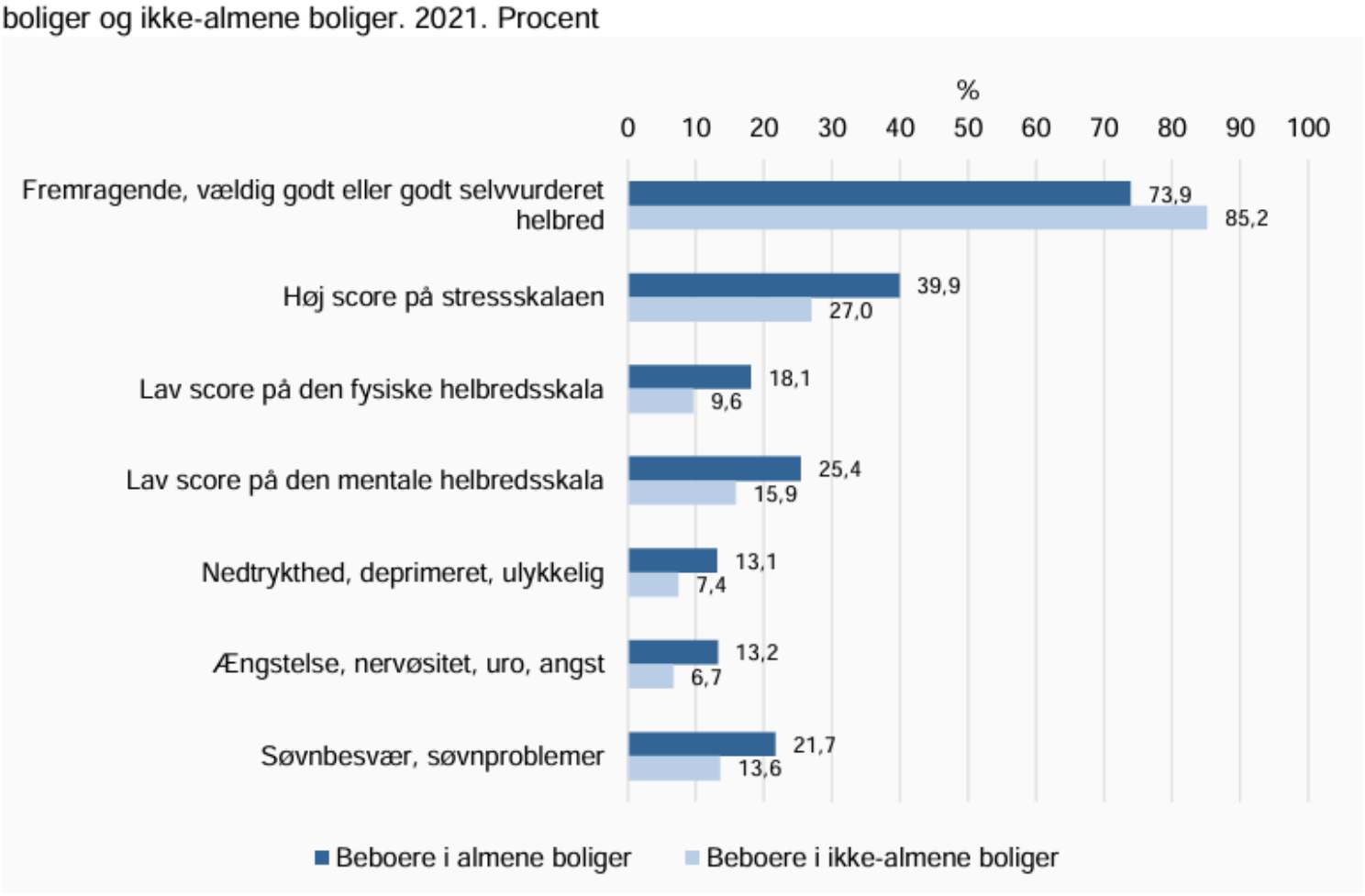

Figur 2 viser, at selvom beboere i almene boliger oplever at have kontakt med naboer og beboere i lokalområdet, oplever en stor andel af dem tegn på ensomhed og socialisolation.

Figur 2 Indikatorer for sociale relationer blandt beboere (≥16 år) i almene boliger og ikke-almene boliger. 2021. Procent

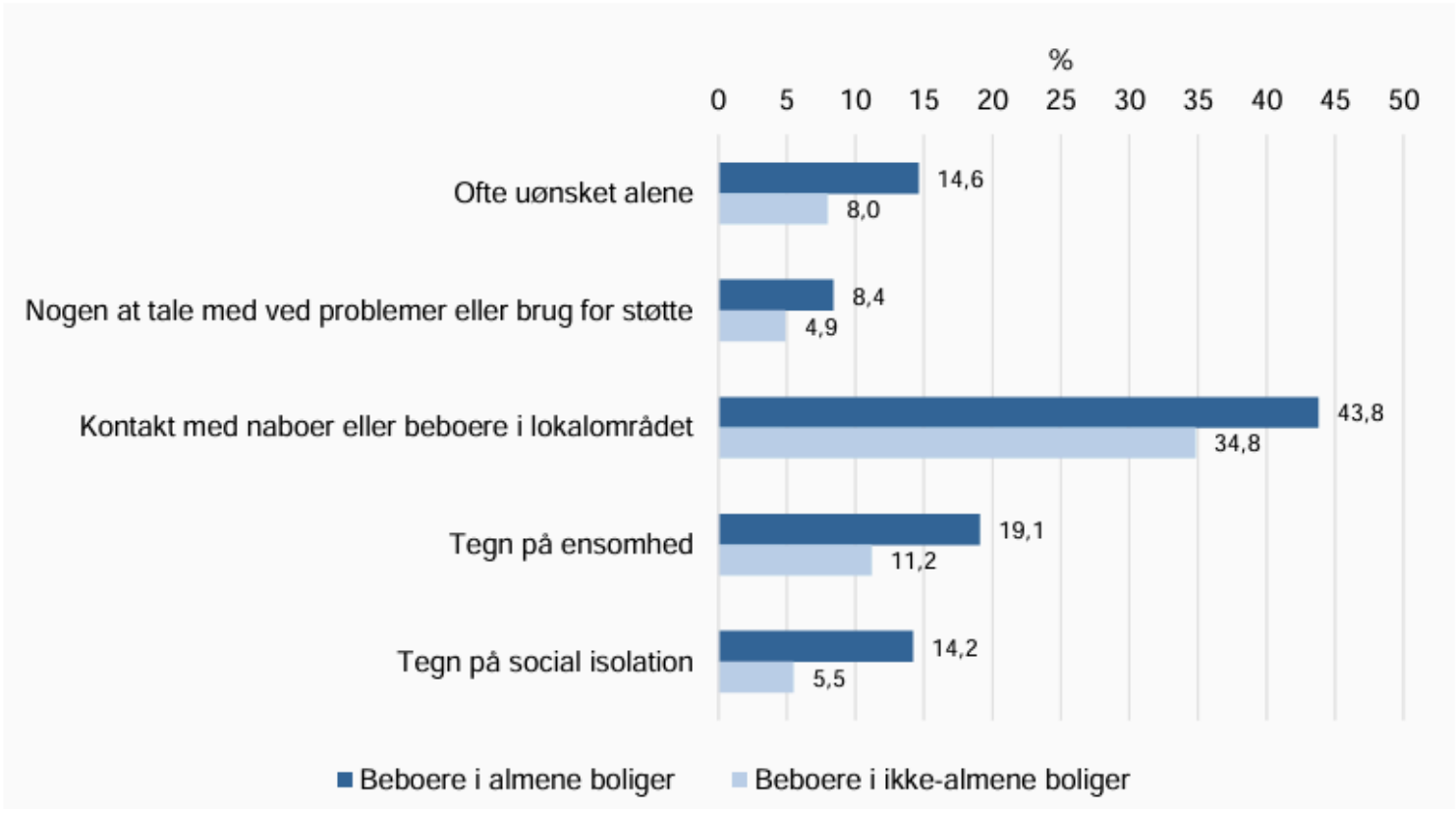

Figur 4 viser, at beboere i almene boliger har større sygelighed på en lang række parametre end beboere i ikke-almene boliger.

Figur 4 Indikatorer for sygelighed blandt beboere (≥16 år) i almene boliger og ikke-almene boliger. 2021. Procent

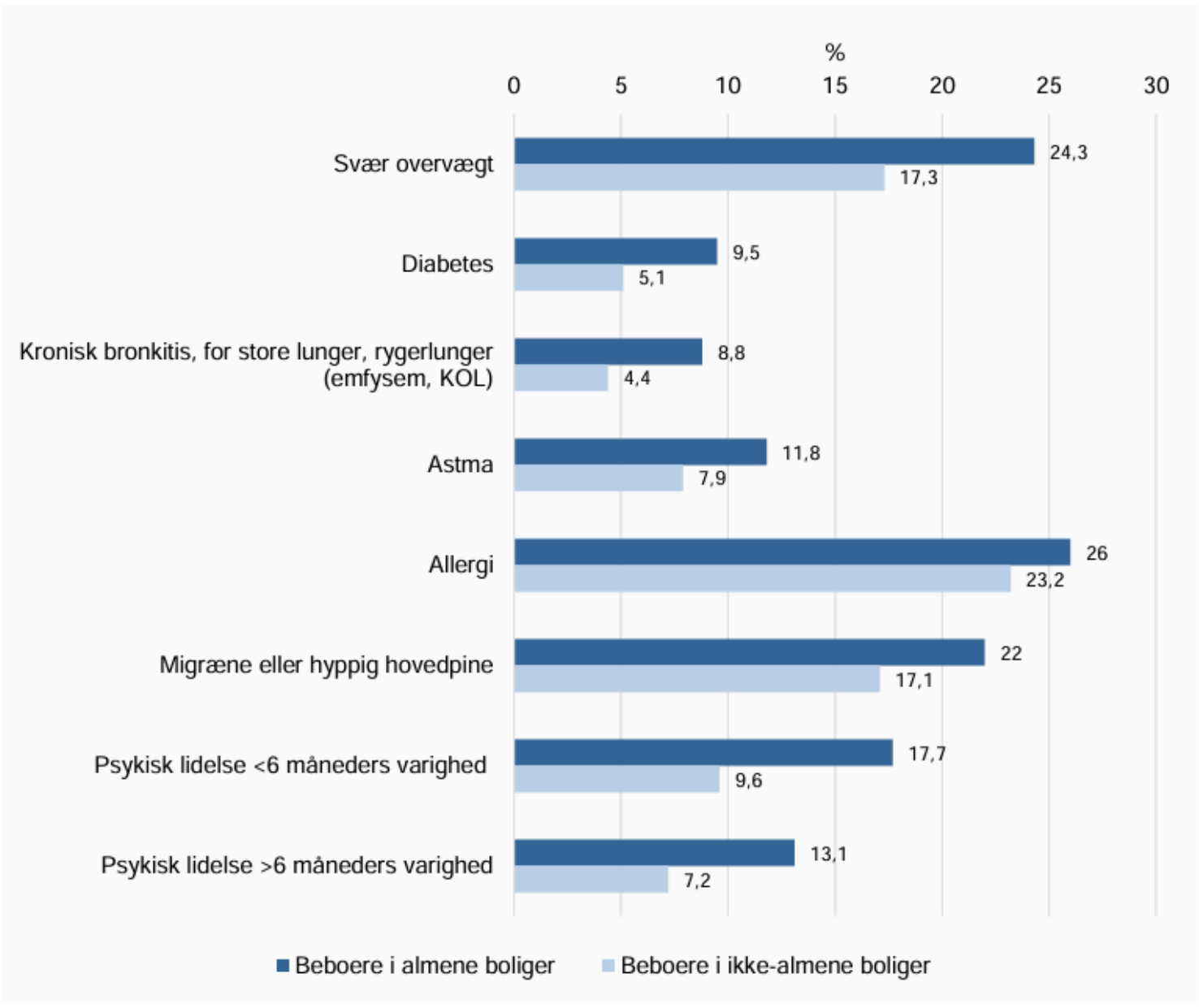

Fra bolig til hjem – Teorier og praksiserfaringer om hjemlighed, hjemfølelse og meningsfulde fællesskaber efter hjemløshed

De fleste mennesker tænker ikke nærmere over, hvad et hjem betyder. Men et hjem er mere end blot en bolig. Hjemmet danner rammen om hverdagsliv, relationer, tryghed og tilhørsforhold, og det har stor betydning for menneskers trivsel. Samtidig er oplevelsen af at føle sig hjemme individuel og formes af både livserfaringer, behov og de fysiske omgivelser. I de følgende uddrag illustreres det, hvilken forskel en bolig kan gøre for mennesker, og hvordan en bolig ikke altid opleves som et hjem for alle.

Fremhævede uddrag fra rapporten

" Bare det her med at kunne komme hjem og lukke sin dør, som jeg ikke har kunnet gøre i så lang tid. Altså vi snakker næsten 11 år. Det har været et brændende ønske for mig i rigtig mange år, det har det virkelig, og jeg har også godt vidst, hvor meget det ville betyde for mig, når det forhåbentlig ville ske en dag. Det er en drøm, der gik i opfyldelse for mig dér for et halvt år siden [...] Det har også noget at gøre med, helt klart, at få den her tryghed omkring, at når nogen spørger mig: 'Hvor bor du henne ["Michael"]?', at jeg kan sige, at jeg har mit eget nu, det gør så meget. Det har ikke været den fedeste følelse enten at skulle lyve eller skulle sige, at jeg bor på et herberg, fordi jeg ikke har mit eget sted. Det har været meget ydmygende, det har det" - "Michael", borger der tidligere har levet i hjemløshed. (s. 13)

[...] Mennesker, som oplever hjemløshed, lever typisk kortere og svære liv. En stor andel af dem, 62 % i den seneste opgørelse, vurderes at have en psykisk sygdom, mens 28 % har en fysisk sygdom (Lars Benjaminsen, 2022, kap. 6). Mennesker i hjemløshed er en sammensat målgruppe, og der er forskellige måder at leve i hjemløshed på. Disse forskellige måder betegnes ofte som 'hjemløshedssituationer'. Fælles for mange af de mennesker, der befinder sig i en hjemløshedssituation, er, at de oplever hjemløsheden som skamfuld og ydmygende – ligesom Michael, der citeres, giver udtryk for. Mange af dem, der lever i hjemløshed, drømmer om et hjem; at have deres eget sted, hvor de kan lukke døren. (s. 14)

Manglen på billige boliger er en væsentlig del af problemstillingen omkring hjemløshed, både i Danmark og i andre europæiske lande (Baptista & Marlier, 2019). Men der er også en bred erkendelse af, at flere billige boliger alene ikke hjælper mennesker ud af hjemløshed (Barbour et al., 2008). Både forskning og praktiske erfaringer viser, at det kan være vanskeligt for mennesker, der har levet i hjemløshed, at fastholde en bolig. Det er ofte en stor omvæltning, og både praktiske, økonomiske, sociale og psykiske faktorer er afgørende for, at borgeren trives i og lykkes med at fastholde et liv i egen bolig (Lars Benjaminsen, 2022, 2023; Stigaard, 2011). [...] Mange borgere føler sig ikke hjemme i boligen, der kan opleves fremmed eller langt fra det miljø og den livsform, de kender til. Måske har borgeren aldrig haft eget hjem og ved ikke, hvordan man 'gør' hjem; hvordan man laver mad og holder hus. Derfor forbindes boligen ikke med et hjem, og savnet af det gadefællesskab, man tidligere har færdedes i, trækker den enkelte tilbage til gaden.(s. 14)

[...]

Et 'hjem' er en mangefacetteret størrelse, der bør forstås både som et fysisk sted, som et sted for følelser, og som en praksis – noget der gøres, praktiseres og leves og bliver til over tid frem for noget, der eksisterer i kraft af fire vægge, man befinder sig imellem (Henze-Pedersen & Poulsen, 2024; Winther, 2009). At finde hjem og at føle sig hjemme er væsentligt for de fleste mennesker i moderne samfund, og for mennesker i udsathed kan det at føle sig hjemme være et vigtigt grundlag for en recovery-proces [...]. Det handler først og fremmest om at forstå, hvad der er på spil for det enkelte menneske i en bestemt indretning, i bestemte handlinger eller steder. For nogle mennesker sker hjemskabelsen gennem udbedring af småting eller tilegnelse af prydgenstande. Den forskning, vi har fundet, peger på, at der kan være nogle simple praktiske ting, som er afgørende for hjemskabelsen, såsom at installationer som et komfur fungerer. [...] For nogle borgere kan indretninger, der minder om 'det gode, pæne hjem' være direkte uhyggelige, fordi disse former for indretning for mennesker, der af forskellige årsager har levet i hjemløshed, kan være en påmindelse om tidligere negative erfaringer og traumer [...]. (s. 33)

Chanceulighed i udsatte boligområder – En analyse af boligsociale helhedsplaners bidrag til at forbedre børn og unges livschancer

Udviklingen i de udsatte boligområder viser en stigende socioøkonomisk polarisering sammenlignet med resten af befolkningen. Andelen af borgere i økonomisk fattigdom er mere end fordoblet siden 2000, samtidig med at mange børn og unge vokser op i familier med svag tilknytning til arbejdsmarkedet. Denne forskning peger på, at økonomisk og social udsathed i barndommen kan få betydning for både trivsel, skolegang og uddannelsesmuligheder senere i livet. Samlet set er forskellene mellem borgere i udsatte boligområder og den øvrige befolkning blevet mere markante over tid.

Dette er en omfattende rapport, hvorfor følgende er udvalgte passager og resultater, men ved interesse kan man dykke dybere ned i rapporten. Det anbefales kun at inkludere denne rapport, hvis der kan afsættes tilstrækkelig tid til at arbejde med den.

Udrag fra rapporten

Centrale begreber og definitioner anvendt i undersøgelsen:
Chanceulighed: At der er forskel på de chancer, man har i livet for fx at få en uddannelse og et job, alt efter hvilken social oprindelse, man kommer fra, selvom man i udgangspunktet har ligelige medfødte kompetencer.
NEET-gruppe: borgere i alderen 16-30 år, der hverken er i uddannelse eller i beskæftigelse.
Restgruppe: borgere over 18 år, der hverken er i gang med uddannelse eller i beskæftigelse, og som har grundskolen som højest fuldførte uddannelse.
Den økonomiske fattigdomsgrænse: er ved 50 pct. af medianindkomsten. Det vil sige, at en borger anses for at være fattig, hvis den pågældende har en ækvivaleret disponibel indkomst under 50 pct. af medianindkomsten. Medianindkomsten er det indkomstniveau, der deler befolkningen i to lige store grupper. Der er altså lige mange, der ligger over som under medianindkomsten. Den disponible indkomst udregnes som indkomst efter skat og ækvivaleres i henhold til antal familiemedlemmer for at tage højde for størrelsen af familien. *Det vil sige, at der tages udgangspunkt i hele familiens indkomst. Vi anvender her OECD's modificerede skala til beregning af ækvivaleret indkomst. Det indebærer, at den første voksne har vægten 1, den anden voksne og børn over 14 år har vægten 0,5, og børn til og med 14 år har vægten 0,3 (Danmarks Statistik, 2012).*

Idéen bag at anvende ækvivaleret indkomst er, at jo større familien er, jo flere er der til at deles om de af familiens udgifter, som er de samme, uanset størrelsen af familien, som fx boligudgifter og varige forbrugsgoder, og andre udgifter som fx madudgifter stiger mindre for hver ekstra person i familien. Dette betyder, at familiens indkomst bliver justeret efter familiens sammensætning, sådan at familieindkomsten afspejler familiens udgiftsbehov, hvor der er taget højde for stordriftsfordele i forbruget.
MENAPT-baggrund: Denne betegnelse dækker over indvandrere og efterkommere med etnisk herkomst i et af følgende lande: Syrien, Kuwait, Libyen, Saudi-Arabien, Libanon, Somalia, Irak, Qatar, Sudan, Bahrain, Djibouti, Jordan, Algeriet, Forenede Arabiske Emirater, Tunesien, Egypten, Marokko, Iran, Yemen, Mauretanien, Oman samt Afghanistan, Pakistan samt Tyrkiet.

Når en person er født i udlandet, betragtes vedkommende som *indvandrer*. Når en person er født i Danmark af forældre, hvoraf ingen af forældrene både er født i Danmark og har dansk statsborgerskab, betragtes personen som *efterkommer*. (s. 7)

Større forskel på borgere i udsatte boligområder og i befolkningen
[...] Samtidig med at der i samfundet generelt er sket en indkomstfrem-gang, er andelen af økonomisk fattige borgere steget markant i de udsatte boligområder med en boligsocial helhedsplan. I gennemsnit er andelen af relativt økonomisk fattige i udsatte boligområder med en boligsocial helhedsplan steget fra 10 pct. til 21 pct. i perioden 2000-2019. Der er særligt sket en stigning i relativt økonomisk fattigdom blandt borgere, der har etnisk oprindelse i et MENAPT-land; her er andelen fra 2000 til 2019 steget fra 17 pct. til 34 pct. Andelen af børn og unge, der vokser op med forældre i restgruppen, er høj og relativ uforandret over tid, og andelen er særlig høj for børn og unge med en herkomst i et MENAPT-land. Mere end hvert andet 6-årige barn med MENAPT-baggrund vokser op i en familie, hvor én eller begge forældre er i restgruppen. For skolebørn er det mere end 7 ud af 10 børn, der vokser op med én eller begge forældre i restgruppen. For børn med ikke-MENAPT-baggrund ligger de tilsvarende andele på ca. 30 procent for 6-årige og ca. 40 pct. for skolebørn i 2019. I befolkningen udgør begge andele ca. 10 pct. for børn med ikke-MENAPT-baggrund. At vokse op med en mor i restgruppen trækker tydelige spor ind i barnets opvækst, skolegang og uddannelse. Børn med mødre i restgruppen skoleudsættes oftere, har lavere grad af trivsel i skolen, mere fravær, lavere karakter i nationale test og afslutter i mindre grad folkeskolen med afgangs-eksamen. Dette gælder for børn og unge med en mor i restgruppen i både

udsatte boligområder og i befolkningen som helhed. Samlet set er den socioøkonomiske udsathed blandt borgere i de udsatte boligområder over tid blevet mere udtalt [...]. (s. 8-9)

Baggrund

Det er veldokumenteret, at der i samfundet generelt er store udfordringer relateret til unges sociale mobilitet og livschancer givet deres sociale baggrund (Caspersen, 2018; Juhl, 2017; Juul & Blicher, 2018; Juul, Gandil, & Blicher, 2017; Pihl & Enevoldsen, 2013; Ploug, 2005; Rockwool Fonden Forskning, 2021). Forskning dokumenterer, at børn og unge, der vokser op i socialt og økonomisk udsatte familier, oftere har behov for mere støtte og hjælp til at klare sig godt i voksenlivet end den støtte, der naturligt følger med de universelle velfærdsindsatser. Der er fx en klar sammenhæng mellem indkomsten i barndommen, og hvordan det går et barn senere i livet (Juul & Blicher, 2018; Lesner, 2018; Sievertsen & De Montgomery, 2015). Børn, der vokser i lavindkomstfamilier, klarer sig i gennemsnit dårligere end børn, der vokser op i højindkomstfamilier. Denne sammenhæng bliver tydeligere, jo længere tid barnet er påvirket af lavindkomst i barndommen (Sievertsen & De Montgomery, 2015). Der er ligeledes sammenhæng mellem at vokse op i lavindkomstfamilier, og om man gennemfører en ungdomsuddannelse. 87 pct. af børn, der vokser op i en lavindkomst-familie, gennemfører en ungdomsuddannelse mod 95 pct. af børn, der ikke er vokset op i en lavindkomstfamilie (Juhl, 2017). Der er endvidere analyser, der finder, at børn, der vokser op i landets fattigste boligområder, får en lavere indkomst i voksenlivet, end man skulle forvente ud fra deres familiebaggrund (Juul et al., 2017). (s. 16)

Boligprisindeks

En af udfordringerne ved at finde et hjem er de stigende boligpriser. Ved hjælp af dette boligprisindeks udviklet af Boligøkonomisk Videnscenter kan man sammen med eleverne gå på opdagelse i, hvordan boligpriserne er steget over en bestemt årrække i forskellige dele af landet: https://bvc.dk/tal-statistik/boligprisindeks/

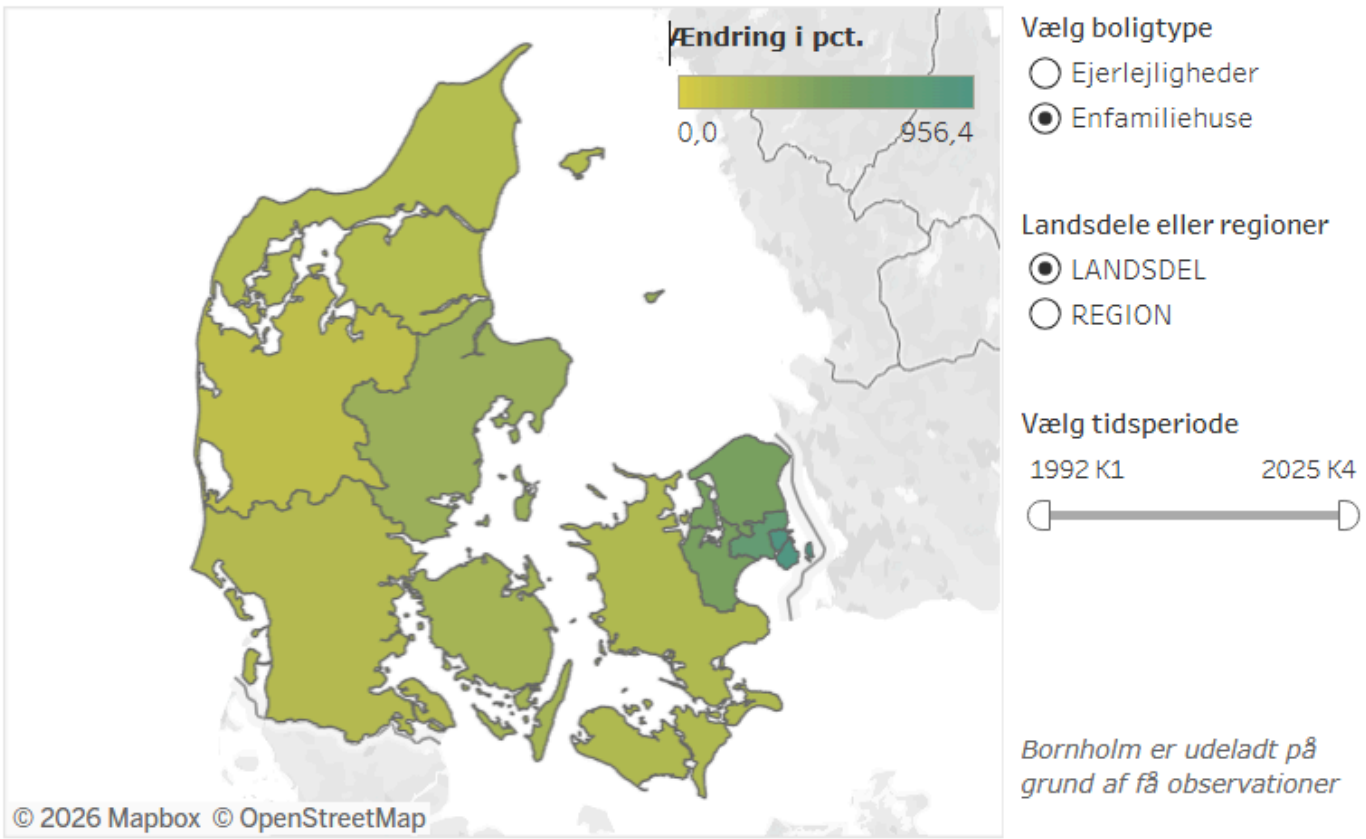

Screenshot fra hjemmesiden

Kilder

The Place Standard Tool:

Dokumentation på dansk: https://sund-by-net.dk/wp-content/uploads/2025/07/I_Place-Standard-Tool-DK.pdf

Oprindeligt dokumentation på engelsk: https://ourplace.scot/sites/default/files/2022-11/Our%20Place%20Place%20Standard%20Tool%20final%20version%20-%20Print,%20Interactive%20and%20booklet%20details%20-%20Oct%2022.pdf

Sundhedstilstanden blandt beboere i almene boliger 2021 – og udviklingen siden 2010:

https://www.sdu.dk/da/sif/rapporter/2023/sundhedstilstanden_blandt_beboere_i_almene_boliger_2021

Fra bolig til hjem – Teorier og praksiserfaringer om hjemlighed, hjemfølelse og meningsfulde fællesskaber efter hjemløshed:

https://www.vive.dk/media/pure/kx0839rz/25014289

Chanceulighed i udsatte boligområder – En analyse af boligsociale helhedsplaners bidrag til at forbedre børn og unges livschancer:

https://www.vive.dk/media/pure/kx0839rz/25014289